

Compensatiemaatregelen doen uw energiefactuur niet dalen

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 20 september 2022)

Volgens de denktank Bruegel hebben Europese regeringen in een jaar tijd 280 miljard euro uitgegeven aan maatregelen om de energiefactuur te verlichten (*DS 27 augustus*). Het ligt voor de hand dat de internationale energieprijzen daardoor deze zomer door het dak zijn gegaan. Het heeft geen zin om de consument bij te springen wanneer het aanbod van energie niet kan volgen omdat Poetin de gaskraan niet wil opendraaien en er te weinig terminals zijn om vloeibaar gas aan te voeren.

Die hogere prijzen worden nu opnieuw doorgerekend in de energiefactuur, waardoor de miljarden bijna integraal bij de producenten en energie-producerende landen zijn terecht-gekomen. Ook voor het nieuwe pakket maatregelen dat de regering heeft genomen, is het een illusie om te denken dat gezinnen en bedrijven daardoor minder zullen betalen. Het is cynisch, maar de recente prijsstijgingen waren deels een voorafname op een nieuw rondje compensatiemaatregelen door Europese regeringen-.

We zijn in een vicieuze cirkel terechtgekomen. Omdat de energiefactuur oploopt, neemt de regering compensatiemaatregelen. Die jagen de prijzen de hoogte in, waardoor de energiefactuur duurder wordt. Het resultaat is hoge inflatie, economische stagnatie, oplopende schulden en energieprijzen die permanent hoog blijven.

Als Europese regeringen de energieprijzen effectief willen doen dalen, moeten ze uit een ander vaatje tappen. We weten uit onderzoek dat energieprijzen heel sterk reageren op veranderingen in vraag en aanbod, en dat is tegelijkertijd een vloek en een zegen voor de energiefactuur.

Omdat energie een noodzakelijk goed is en het heel moeilijk is om te switchen naar een alternatief, moeten energieprijzen serieus stijgen voor gezinnen en bedrijven minder energie gaan verbruiken. Dat ondervinden we aan den lijve: Poetin draait de gaskraan een klein beetje dicht, waardoor er een aanbodtekort ontstaat. Het resultaat is dat de gasprijzen fors moeten stijgen voor voldoende gezinnen en bedrijven hun gasverbruik verminderen zodat er weer een evenwicht is tussen vraag en aanbod.

Die hefboom werkt ook omgekeerd: een geringe toename van het aanbod is al voldoende om een serieuze- prijsdaling te veroorzaken, want pas dan zullen gezinnen en bedrijven bereid zijn om dit bijkomende aanbod te kopen en meer energie te verbruiken. Het is een mechanisme dat in iedere basiscursus economie wordt aangeleerd en dat je op de achterkant van een bierkaartje kunt tekenen: hoe lager de prijselasticiteit van de vraag, hoe steiler de vraagcurve. Hoe steiler de vraagcurve, hoe groter de prijsverandering wanneer de aanbodcurve verschuift.

De boodschap is duidelijk: om de energiefactuur te doen dalen, moet Europa het aanbod van energie uitbreiden in plaats van de consument geld toe te stoppen. Dat kan bijvoorbeeld door kerncentrales langer open te laten, in snelvaart lng-terminals aan te leggen en massaal in te zetten op alternatieve energiebronnen. Een kleine beetje extra aanbod betekent een wereld van verschil voor de energiefactuur.

Een gelijkaardig hefboomeffect op prijzen speelt bij een verandering in de vraag (omdat ook de aanbodcurve heel steil is): als we erin slagen om de vraag naar energie structureel te doen dalen, dan zullen energieprijzen kelderen omdat er dan geen aanbodtekort meer is of dat er een gering

overaanbod ontstaat. Op korte termijn kan dat bijvoorbeeld door collectief de verwarming een beetje lager te zetten, minder elektriciteit te gebruiken en trager te rijden op autosnelwegen. Op middellange termijn kan dat door massaal te isoleren en zonnepanelen te leggen. Een milde recessie waardoor bedrijven minder energie verbruiken om te produceren zou weleens automatisch druk van de ketel kunnen halen. Olie- en gasprijzen zijn bijvoorbeeld gekelderd tijdens de financiële crisis en de eerste maanden van de covidcrisis, omdat er dan minder energie werd verbruikt.

Die twee hefboomen hebben een cruciale rol gespeeld na de oliecrisis van de jaren 70. Het aanbod van energie is begin jaren 80 toegenomen, onder meer door over te schakelen op gas en doordat olieproducerende landen de productie opdreven. De vraag naar olie is toen structureel gedaald, omdat bedrijven door de oliecrisis gedwongen werden om energie-efficiënter te produceren, omdat motoren van wagens energiezuiniger werden en omdat veel gezinnen isoleerden en ramen met dubbel glas installeerden. De olieprijs daalde in enkele jaren tijd van 38 dollar naar 12 dollar per vat, en zijn twee decennialang laag gebleven. Er is geen enkele reden waarom we dat vandaag niet opnieuw zouden kunnen verwezenlijken met de energiefactuur.